

Eske Vinther-Jensen i RÆSON

Kosovo i en kritisk fase

25. juni | Ved den kosovoalbanske by Cabra, i nærheden af Mitrovica, forsvandt der 17. marts tre kosovoalbanske børn. Rygtet sagde, at en fuld kosovoserber havde drevet dem i floden. De rasende reaktioner udviklede sig til de uroligheder, som i de følgende dage hensatte Kosovo i en undtagelseslignende tilstand, hvor 19 blev dræbt og flere end 900 såret. I en stor analyse beskriver Eske Vinther-Jensen situationen i provinsen, hvis politiske udvikling er sat flere år tilbage – og han tegner en skitse til løsning af de massive problemer.

Vinther-Jensen opfordrer til, at det internationale samfund åbent lover provinsen fremtidig uafhængighed – hvad der vil gøre det muligt at stille krav til kosovoalbanerne om at beskytte provinsens minoriteter. Blandt de andre tiltag: Politisk decentralisering, økonomisk nytænkning og et opgør med den politiske monokultur. Men kravet er også en optimering af den fredsbevarende NATO-mission, KFOR, der efter begivenhederne i marts ”står tilbage som en organisation, der de facto ikke kunne garantere for sikkerheden i enklaverne, og som får svært ved at genvinde sin tidligere autoritet.”

Af Eske Vinther-Jensen

1. Kosovo i flammer
2. Martsbegivenhederne og det tunge ansvar
3. KFORs krig
4. Politikerne og det personlige ansvar
5. Civilsamfundet slår fejl
6. Konflikten i Europas baggård
7. Skitse til en løsning
8. Kosovo i en kritisk fase

1. Kosovo i flammer

1.1. Den hårdt prøvede provins

Den 17., 18. og 19. marts dette år stod Kosovo-provinsen endnu engang i flammer. Voldelige demonstrationer, etniske udrensninger og undtagelseslignende tilstande hærgede den i forvejen hårdt prøvede provins. Denne gang var kosovoalbanerne de ansvarlige, og resultatet af urolighederne var nedslående: 19 omkomne, over 900 sårede, mere end 700 afbrændte serbiske, ashkali og roma huse, 4500 internt fordrevne personer, mere end 35 afbrændte serbisk ortodokse kirker og klostre og en politisk situation, der er sat flere år tilbage. Dette på trods af en massiv international tilstedeværelse siden 1999 i form af 17.000 soldater i den fredsbevarende NATO-mission (KFOR), en lokal regering under styring af et omfattende administrativt FN apparat og

3500 FN-politimænd. Desuden et væld af internationale NGOer og mangfoldige bilaterale bistandsprojekter bl.a. støttet af EU og Danmark.

Hvordan kunne en etnisk udrensning finde sted på trods af den internationale tilstedeværelse, og hvad kan der gøres for at undgå lignende situationer i fremtiden?

1.2. Etnisk udrensning og det internationale samfunds fallit

Da tre kosovoalbanske børn faldt i Ibar floden og forsvandt den 16. marts 2004, var der ingen i det internationale samfund eller i KFORs informationsoverbelastede efterretningskredsløb, der havde den ringeste anelse om, at det ville blive startskuddet for de værste uroligheder og etniske udrensninger i Kosovo siden 1999. Og det på trods af at der i den foregående uge allerede havde været flere demonstrationer, et enkelt mord og mindre etniske sammenstød. Allerede om aftenen den 16. rapporterede lokale medier, at de tre børn var blevet jaget i floden af en fuld kosovoserber og dennes hund. En større eftersøgningsaktion blev iværksat, og samme nat blev et lig fundet. Den 17. marts begyndte fredeligt med en demonstration i den albanske del af den etnisk delte by Mitrovica. Omkring 1500 skolebørn demonstrerede fredeligt i sympati for de tre forsvundne børn indtil middagstid, hvor stemningen pludselig skiftede radikalt. I løbet af de efterfølgende få minutter udbrød voldsomme uroligheder omkring de broer, der adskiller den nordlige og sydlige del af byen og dermed kosovoalbanere fra -serbere. Der var tale om deciderede kampe mellem de to etniske grupper, under hvilke snigskytter beskød folkemængden. Der blev desuden kastet med håndgranater. Danske og franske soldater blev den menneskelige skillelinje mellem serbere og albanere. Samtidig opstod lignende situationer i mange af Kosovos byer med katastrofale følger. KFOR og FN missionen i Kosovo (UNMIK) var reelt en hårsbredde fra at miste Kosovo på denne dag, hvor alle deres styrker var så bundne at eksempelvis UNMIK-politiets hovedkvarter i Prishtina var næsten ubevogtet. Den 18. marts fortsatte optøjerne i hele Kosovo og tog karakter af mere beslutsom og målorienteret etnisk udrensning under hvilken serbiske, ashkali og roma huse blev sat i brand i hundredvis i enklaverne og omkring 35 serbisk ortodokse kirker, klostre og præsteseminarer led samme skæbne. Hverken KFOR eller UNMIK-politiet forhindrede dette, og KFOR-soldater blev mange steder beordret til at forlade de bygninger, de var sat til at beskytte. Den 19. marts ebbede urolighederne ud og freden blev genoprettet, men de langsigtede konsekvenser er endnu uoverskuelige.

Det der står fast er, at det internationale – og i allerhøjeste grad det lokale – samfund har spillet fallit. I hvert tilfælde i første omgang. Fem års demokratiseringsproces, multietnisk samarbejde og ansvarliggørelse af lokale politikere og medier er sat flere år tilbage. UNMIK-politiet og dets lokale pendant KPS, der også før urolighederne led under manglende tillid fra lokalbefolkningen, står nu tilbage som delvist udhulede organisationer, der får svært ved at finde fodfæste inden for den nærmeste fremtid. UNMIK administrationen er også hårdt svækket på grund af dens manglende evne til at skabe et politisk og administrativt klima, der kunne have undgået denne situation. KFOR, der udførte et glimrende humanitært arbejde før urolighederne, er blevet udstillet som en organisation, der ikke er gearret til krigslignende tilstande, og som desværre ikke kan garantere for sikkerheden i enklaverne. Lad det samtidig være sagt, at uden KFOR og UNMIK ville martsbegivenhederne med al sandsynlighed have udviklet sig til regulær borgerkrig. For at kunne

give et seriøst bud på, hvad der kan gøres for at undgå en forværring af situationen i Kosovo, er det nødvendigt at se på, hvad der forårsagede martsbegivenhederne og hvilke fejltagelser, der blev begået.

2. Martsbegivenhederne og det tunge ansvar

2.1. FN og det politiske limbo

Der er ingen tvivl om, hvem der bærer det overordnede ansvar. Efter NATOs bombardement af Serbien i 1999 tog det internationale samfund ansvaret for provinsen Kosovo på godt og ondt. Der eksisterer en lokal regering ledet af Bajram Rexhepi, men den har reelt ingen beslutningskompetencer. FN har sammen med NATO de sidste fem år haft den afgørende autoritet, hvad angår Kosovos administration og sikkerhed. I denne proces er der blevet brugt milliarder af kroner. Ingen havde forventet, at opgaven i Kosovo kunne løses på fem år, men der var reelle og ikke urealistiske forhåbninger om en vis økonomisk stabilisering og fremskridt og etableringen af et perspektiv for Kosovos politiske fremtid og status. Der var heller ikke forhåbninger om, at serbere og albanere ville have glemt alle tidligere etniske udrensninger og leve i fryd og gammen side om side, men blot et spinkelt håb om, at det ville være muligt at finde et for alle parter acceptabelt modus vivendi. Det har ikke været tilfældet. Politisk befinder Kosovo sig stadig i det konstitutionelle limbo, der er skabt med resolution 1244. Den betyder, at provinsen tilhører Serbien men reelt er en FN-koloni. Ingen af de ansvarlige FN-embedsmænd eller nationale politikere i vesten har turdet tage bladet fra munden og begynde diskussionen om Kosovos statsretslige fremtid. I stedet har det internationale samfund troet at dets halvhjertede løfte fra november 2003 om, at forhandlingerne om den endelige status skal begynde medio 2005 var tilfredsstillende. For at føje spot til skade den tidligere UNMIK-chef (Special Representative of the Secretary-General (SRSG)) Michael Steiners ”standarder før status” [standards before status] den eneste policy på området. En proces der opstiller en række overordnede krav, Kosovo skal leve op til, før dets endelige status kan blive diskuteret. Denne proces er med rette af både kosovoserber og -albanere blevet opfattet som en manglende stillingtagen og en tidsvindende manøvre, eftersom der er meget få detaljer for, hvorledes standarderne skal evalueres og ingen for, hvordan den endelige status skal fastlægges. Denne ikke-politik har skabt en enorm utilfredshed og frustration i den kosovoalbanske befolkning og hos de kosovoalbanske politikere.

2.2. EU og opsvinget der udeblev

At Kosovo således svæver frit – uden nogen forfatningsmæssig status – har, udover at skabe en enorm utilfredshed for specielt albanerne, også fjernet enhver lyst til at drive forretninger hos udenlandske investorer. Kosovo er siden det internationale samfunds ankomst ikke blevet meget rigere, og i dag lever mere end halvdelen af befolkningen under fattigdomsgrænsen. Desuden lever en meget stor del af befolkningen af de penge, deres familiemedlemmer i Vesteuropa og USA sender hjem. Det internationale samfunds måske vigtigste opgave, at stabilisere Kosovo økonomisk og som et absolut minimum skabe basis for en videre udvikling, er ikke blevet taget seriøst. Ansvar for den økonomiske udvikling ligger hos EU, og en af de vigtigste opgaver er

privatiseringen af de godt 400 statsejede virksomheder, der var en del af den jugoslaviske og kommunistiske arv. Til dette formål blev Kosovo Trust Agency (KTA) oprettet. Virksomhederne er stort set alle forældede og urentable, og desuden er deres ejerforhold ikke afklaret, men de kunne være blevet en af hjørnestene i Kosovos økonomiske udvikling. I stedet står de fleste af disse virksomheder stille, og deres ejerforhold er ikke blevet afklaret på grund af manglende vilje og evne til at tage de nødvendige slagsmål med Beograd, der påberåber sig ejerskab. Desuden fastfros FN i begyndelsen af oktober 2003 hele privatiseringsprocessen. KTA er oven i købet blevet ramt af flere korruptionsskandaler, og dets tidligere italienske chef Maria Fucci blev fyret på grund af samarbejdsvanskeligheder med de lokale myndigheder. Der er siden ikke udpeget en ny chef. Samlet set er der ikke sket tilfredsstillende økonomiske fremskridt siden 1999, arbejdsløsheden har nået cirka 60 %, og perspektiverne for den økonomiske udvikling er svære at få øje på, så længe der ikke er forståelse for, at den økonomiske situation udgør den største udfordring i Kosovo – og vilje til at handle. Arbejdsløsheden har skabt hære af unge arbejdsløse kosovoalbaniere og -serbere, der reelt ikke har nogen fremtidsudsigter. Dette er ikke blot en uholdbar og uacceptabel situation for den enkelte, men desuden en sikkerhedsmæssig trussel mod hele Kosovo. En af årsagerne til de voldelige hændelser i marts var netop de unges utilfredshed med den økonomiske situation og følelsen af at det internationale samfund ikke tager opgaven alvorligt.

3. KFORs krig

3.1. UN-fixing

KFORs opgave i Kosovo i 1999 var at sørge for alle borgeres sikkerhed, at overvåge serbernes tilbagetrækning fra provinsen og at sørge for at den kosovoalbanske oprørshær UCK blev opløst og transformeret til en civilforsvarslignende organisation. Efter serbernes tilbagetrækning og UCKs opløsning og transformering til Kosovo Protection Corps (KPC) har KFORs opgave primært været at beskytte enklaverne, klostrene og kirkerne og at sørge for sikkerheden i genhusningsprocessen, der sigter mod, at alle flygtninge og internt fordrevne kan vende tilbage til deres hjem. Indtil martsurolighederne var KFOR trådt ind i en "unfixing"-fase, hvor faste checkpoints i bl.a. enklaverne blev opløst til fordel for mere tilbagetrukne enheder, der var klar til hurtig indsættelse. Nogle af vurderingerne i militære kredse lød, at hele KFOR på sigt kunne reduceres til en enkelt centralt placeret brigade (på nuværende tidspunkt er der fire brigader i Kosovo). Denne brigade skulle kunne indsættes med meget kort varsel. Men nu - på baggrund af martsbegivenhederne - lyder vurderingerne at KFOR er voldsomt underbemandet.

3.2. Efterretningskredsløbets kortslutning

Hvordan kunne et så radikalt skift komme som en komplet overraskelse for et militært system, der på styringsniveau (stabsniveau) har næsten ligeså meget efterretningspersonel som føringspersonel? Efterretningskredsløb forsøger ikke at spå om fremtiden, men er til for at give en realistisk vurdering af, hvad "worst case scenario" er, så de militære ledere kan træffe de nødvendige forholdsregler. Dette var ikke tilfældet i marts, hvor KFOR blev taget med bukserne nede, fordi efterretningskredsløbet ikke havde fungeret tilfredsstillende. For det første havde ingen forudset, at de tre børns forsvinden kunne bruges af radikale kosovoalbaniere til at stifte optøjer, og derfor kom urolighederne som en total overraskelse for KFOR. For det andet havde efterretningskredsløbet ikke

produceret de ”worst case scenarios” det skulle, hvilket betød, at KFORs militære beslutningstagere ikke vidste, hvad de kunne komme op imod, og derfor kun handlede reaktivt og ikke aktivt eller præventivt: Det albanske samfund og kultur er i sin grundstruktur klanopdelt og bl.a. derfor meget lukket for udefrakommende. Desuden opfattes KFOR af størstedelen af kosovoalbanerne som en midlertidig besættelsesstyrke. Dette gør den kontakt- og relationsbaserede efterretningsindhentning (humint) meget besværlig og ikke særlig pålidelig. Men selv uden pålidelige humint oplysninger, var mængden af tilgængelig information på alle niveauer i KFOR tilstrækkelig til at udfærdige ”worst case scenarios”, der kunne have forberedt de operationelle styrker på det, der skete. Dette var ikke blevet gjort. Kendsgerningen er, at KFORs efterretningskredsløb spillede fallit.

3.3. Nødvendigheden af nødplaner og deres beklagelige fravær

Et andet alvorligt kritikpunkt af KFOR er det faktum, at styrken tydeligvis blev fanget i en situation, hvor der ikke var lavet *conplaner* - eller at disse var utilstrækkelige. (En *conplan* - contingency plan – er en forholdsordre, dvs. reelt en nødplan for, hvad der skal gøres, hvis det værst tænkelige sker.) Fra et militært teknisk synspunkt er dette en meget alvorlig fejl. Konsekvensen var, at der ikke med samme urolighederne begyndte, blev sendt beskyttelse ud til enklaverne - og at KFORs sparsomme ressourcer ikke blev udnyttet ordentligt. Eksempelvis lykkedes det en stor gruppe albanere at gå lige forbi den franske bataljons lejr syd for Mitrovica og brænde de serbiske huse af i enklaven Svinjare. Oven i dette var der ikke klarhed omkring eskalationstrinene og reglerne for anvendelse af magt. Om eksempelvis enklaver og klostre skal beskyttes for enhver pris (det vil sige: med anvendelse af dødbringende magt i tilfælde af angreb) er i høj grad en politisk beslutning - og i hvert fald en beslutning, der skal træffes på højeste militære niveau og derefter meddeles de militære enheder. Det var ikke tilfældet – med den konsekvens at den svære beslutning, der på forhånd burde have været politisk truffet og meddelt alle enheder via *conplaner*, i realiteten blev truffet i de enkelte enheder. Det vil sige på et alt for lavt niveau. De fleste steder valgte man ikke at anvende dødbringende magt for at beskytte enklaver, klostre og kirker - bl.a. af hensyn til KFOR-soldaternes sikkerhed og for at undgå flest mulige civile tab. Prisen er blevet betalt af de nu internt fordrevne minoriteter, der har fået brændt deres huse og religiøse helligdomme ned. Klare regler for anvendelse af magt skulle have ligget klart på forhånd og skulle have været en del af en sammenhængende sikkerhedspolitik, der på operativt niveau var meddelt alle militære enheder. Det er svært at se formålet med et militært kontingent til beskyttelse af enklaver, klostre og kirker hvis ikke den militære kapacitet bliver udnyttet til at varetage denne opgave.

KFOR står tilbage som en organisation, der de facto ikke kunne garantere for sikkerheden i enklaverne, og som får svært ved at genvinde sin tidligere autoritet. Desuden er det blevet sværere at spille KFOR som et politisk kort i bl.a. genhusningsprocessen, fordi dets sikkerhedsgarantier har tabt i markedsværdi.

Det er vigtigt at understrege, ikke kun det internationale samfund i form af FN, NATO og EU bærer ansvaret for hændelserne i marts. De lokale politikere, medier og befolkningen spillede alle en meget beklagelig hovedrolle i de tre dage, der for en kort bemærkning bragte Kosovo tilbage på den internationale dagsorden.

4. Politikerne og det personlige ansvar

Den kosovoalbanske befolkning er fattig, uuddannet og uden arbejde. De økonomiske perspektiver er mildest talt nedslående og mere end 50 % af befolkningen er under tyve år gammel. Desuden har kosovoalbanerne ventet på en afklaring af deres statsretslige situation, siden de erklærede uafhængighed i 1991. Med andre ord driver store grupper af fattige unge vrede specielt kosovoalbanere men også -serbere rundt i provinsen, og venter på en lejlighed til at kanalisere deres vrede og energi. Optøjerne i marts var en sådan lejlighed. Dette fraskriver dog på ingen måde de cirka 50.000 kosovoalbanere, der deltog i optøjerne for ansvar. Selvom det muligvis kun var en mindre del af disse, der var direkte involveret i husafbrænding og andre svært tilgivelige handlinger, bærer hver enkelt af dem et personligt moralsk og retsligt ansvar for det skete.

Hvad angår de kosovoalbanske politikere, står det grelt til. I stedet for straks at forsøge at mane til ro og gøre ende på volden, kom de med udtalelser, der ophidsede befolkningen endnu mere. De beskyldte bl.a. UNMIK for ikke at ville give Kosovo uafhængighed og serbiske paramilitære organisationer for at angribe albanerne. Politikerne troede, at de ville kunne drage nytte af situationen, og at den ville bringe dem nærmere uafhængigheden. Kun med enkelte undtagelser forsøgte de aktivt at dæmme op for volden, og for de flestes vedkommende kun da det gik op for dem, at de politisk ikke ville blive belønnet for den. Bortset fra kosovoregeringens løfter om at ville betale for genopbygningen af afbrændte huse, er der ingen af de ansvarlige politikere, der ærligt har påtaget sig det politiske ansvar og kommet med en reel undskyldning eller bud på, hvordan lignende episoder undgås i fremtiden. Det politiske samfund er blevet ramt af et meget beklageligt kollektivt hukommelsestab, og det virker ikke som om, politikere er klar over, at kosovoalbanerne nu endeligt har mistet den offerrolle, de havde op igennem 90'erne. Begivenhederne i marts bliver sjældent nævnt, eller de bliver forsøgt brugt som bevis på, at provinsen skal have uafhængighed for at kunne undgå en truende voldsspiral. Den politiske diskurs er meget ensidig og desværre udgør civilsamfundet ikke en modvægt.

5. Civilsamfundet slår fejl

Kosovos tynde lag af civilsamfund var hverken i stand til at absorbere den form for chok, man først oplevede med de tre børns forsvinden og derefter med urolighederne. I stedet blev disse chok omdannet til vold og forstærket af både medierne og de lokale organisationer.

5.1. Mediernes uanstændige uansvarlighed

De kosovoalbanske medier var en ikke uvæsentlig grund til, at det gik så galt i marts, som det rent faktisk gjorde. Allerede den 16. marts blev de tre børns forsvinden af de lokale TV stationer udlagt som endnu et brutalt kosovoserbisk overfald. UNMIK politiets efterforskning har senere vist, at der var tale om et uheld, og desuden vidste ingen den 16. marts, hvad der var sket. Det forhindrede ikke de kosovoalbanske medier i skamløst at rapportere om en fuld serber der havde jaget børnene i floden med en stor hund. Den 17. marts fortalte kosovoalbanske medier i direkte strid med sandheden, at Kosovos etniske albanske nation var under angreb. Enkelte steder spillede medierne endda en aktiv rolle i organiseringen af de etniske udrensninger. I den kosovoalbanske by Vushtrii blev mødestedet for en afbrænding af alle ashkali huse i byen annonceret via den lokale

radiostation. Selv efterfølgende har medierne ikke rapporteret om det egentlig hændte, og eksempelvis blev afbrændingen af mere end 135 serbiske huse i Svinjare først nævnt i en avisartikel den 28. marts, i hvilken der i øvrigt blev lagt mere vægt på, hvordan serberne havde brændt kosovoalbanske huse af i 1999. Mediernes uheldige rolle i marts og deres entydige dækning af begivenhederne blev oven i købet forstærket negativt af græsrodsorganisationerne.

5.2. Græsrodderne og den politiske monokultur

En stor del af det civile samfund i Kosovo er urbant – drevet af internationale donorer og ikke særligt dybt forankret. Det kan derfor ikke bøde for den type chok, martsbegivenhederne var. De tre organisationer for krigsveteraner, krigsinvalid og martyrer, der opstod i kølvandet på UCKs opløsning, har derimod - ligesom enkelte menneskerettighedsorganisationer - dybe rødder i befolkningen. Problemet er, at disse organisationer i stedet for at afhjælpe krisen spillede en aktiv del i forværringen af den. Flere af organisationerne er under mistanke for til en vis grad at have organiseret og koordineret optøjerne, og eksempelvis blev chefen for *The Council for Human Rights and Freedom Defense Council* i Mitrovica, Halit Barani, arresteret for medvirken til urolighederne. Under alle omstændigheder er specielt veteranorganisationerne en vigtig bærer af og årsag til den politiske monokultur, der hersker i Kosovo og som er medskyldig i begivenhederne. En monokultur, hvor den interne kritik er helt fraværende, og hvor kritik derfor altid er rettet mod de etniske minoriteter og som sådan del af en nedadgående voldspirale.

6. Konflikten i Europas baggård

6.1. En konflikt af fynske dimensioner

Situationen er ikke opmuntrende. Et internationalt samfund, der hverken har sørget for politisk afklaring, økonomisk stabilitet eller sikkerhed for minoriteterne og et lokalt samfund der både politisk og civilt mere er en del af problemet end af løsningen. Der er fristende at forfalde til klicheer om, at martsbegivenhederne blot er endnu et bevis på, at det multietniske samfund i Kosovo er en umulighed, og at det i øvrigt ikke kan betale sig at spilde mere tid og energi på et område ikke meget større end Fyn og kun befolket med 2 millioner mennesker. Vi har jo både Irak og Afghanistan. Problemet er bare det, at det har vi ikke råd til. Hverken moralsk, økonomisk eller sikkerhedsmæssigt.

6.2. Tabet af troværdighed

Verden besluttede sig i 1999 for at gribe afgørende ind i Kosovo provinsens skæbne og tage ansvaret for den. Det internationale samfund har sat sin troværdighed på spil, for hvis ikke det kan lade sig gøre at etablere et nogenlunde velfungerende demokrati og civilsamfund med et minimum af stabilitet i Kosovo, hvordan skal det så kunne lade sig gøre i andre og mere voldsomme konflikter? Og hvad er et stort FN og NATO-apparat værd, hvis ikke det kan løse denne konflikt? Politisk står der meget på spil for både EU, USA og NATO.

6.3. "Spill-over" effekt og albanske mindretal

Også Kosovos beliggenhed i en ustabil region plaget af etniske konflikter bør gøre stabiliseringen af provinsen til en prioritet. Kosovokonflikten er ikke udstrækningsmæssigt en særlig uoverskuelig konflikt, men der er en immanent risiko for en meget kedelig "spill-over" effekt i forhold til de omkringliggende lande. Ustabilitet i Kosovo kan få negativ effekt på den politiske og sikkerhedsmæssige situation i Albanien, Makedonien, Serbien, Montenegro, Bosnien og endda Grækenland. Specielt udsatte er områder med albanske mindretal som Makedonien, Grækenland, Serbien og Montenegro. Det internationale samfund og i særdeleshed Europa har reelt ikke ressourcer til at klare mere ustabilitet eller flere væbnede konflikter på Balkan.

6.4. Banditter og bandekrige

Politisk og økonomisk ustabilitet kombineret med en høj grad af korruption i det lokale retsapparat er ideelle væktsbetingelser for kriminelle netværk. Derfor er Kosovo og Albanien indenfor de sidste 10-15 år blevet transitlande for langt størstedelen af den heroin, der kommer til Vesteuropa fra Centralasien, og albaniere fra begge lande har etableret kriminelle netværk i hele Vesteuropa. Således har albanske mafiagrupperinger udkonkurreret både tyrkiske og italienske ditto i disses hjemlande. Det er nødvendigt at få stabiliseret Kosovo for at kunne begrænse kriminalitetens effekter på området og for at kunne dæmme op for mængden af narkotika, der kommer til Europa.

Det er meget på spil i stabiliseringen af Kosovo provinsen. Det internationale samfund har sat sin politiske prestige på spil for at det skal lykkes, der er en reel sikkerhedspolitisk risiko for, at uroligheder i Kosovo spredes til resten af området, og endelig udgør kosovokonflikten en grobund for en narkotikahandel, der truer hele Vesteuropa. Med andre ord en konflikt vi ikke har råd til ikke at løse. Det er heller ikke en uoverskuelig opgave. Men det vil kræve mod og viljestyrke fra alle involverede parter, hvis det skal lykkes.

7. Skitse til en løsning

7.1. Den politiske udfordring

Den vigtigste opgave er politisk og består i at få klargjort, hvad der skal ske med Kosovo statsretligt, og dermed få det ud af det aktuelle forfatningsmæssige søle, provinsen befinder sig i. Det kræver mod, specielt eftersom den eneste realistiske løsning på længere sigt er en eller anden form for autonomi for Kosovo. **Man bør komme med en klar udmelding af at det, som de fleste i det internationale samfund ledet af USA alligevel tænker: Nemlig at Kosovo indenfor en overskuelig årrække vil blive uafhængigt.** Den erklæring vil også kunne bruges til at presse kosovoalbanerne i retning af en accept af multietniciteten - og til at stille en række krav. For samtidig med at uafhængighed formentlig bliver den endelige løsning, er Kosovo meget langt fra at kunne håndtere en sådan status. Og sikkerhed for minoriteterne er et af de absolutte krav, der skal stilles, før autonomi overhovedet kan komme på tale. Det centrale er, at få fastlagt perspektiverne for provinsen. Dette gælder også for de krav, der skal opfyldes for at perspektiverne kan indfries – og måden, det skal ske på. **Klarhed på dette punkt ville fjerne en del af frustrationerne hos de**

kosovoalbanske politikere og befolkning, og desuden give et mål hele provinsen kan arbejde hen imod.

I starten af juni er der kommet flere tilkendegivelser fra både kosovoalbanske og –serbiske politikere, der giver fornyet håb til en løsning af Kosovos politiske problemer. Den ledende kosovoalbanske politiker og tidligere øverste chef for UCK, Hashim Thaci, har udtalt, at en mulighed kunne være en aftale à la Ohridaftalen (der blev indgået i Makedonien i 2001 efter borgerkrigs-lignende tilstande i Tetovodalen mellem albanske makedonere og makedonske sikkerhedsstyrker). Det er en aftale, der medfører **kraftig decentralisering og en politisk repræsentation, der procentuelt afspejler befolkningens etniske sammensætning**. En sådan aftale ville også betyde, at man ville kunne få løst problemet med Mitrovica. Hvis byen administrativt blev opdelt i to enheder, ville den ene overvejende blive styret af albanere og den anden af serbere. En stærk decentralisering ville også sikre at enklaverne blev politisk selvstyrende. Dette er blot én ud af mange mulige løsninger, og der er ingen lette udveje, da en løsning både skal tilgodese kosovoalbanerne og –serberne i Kosovo og desuden Beograd.

Flere ledende kosovoserbiske politikere har på det seneste vist mere samarbejdsvillighed i den politiske proces end tidligere, og et medlem af den kosovoserbiske politiske koalition *Povratak*, Milan Ivanovic, har offentligt udtalt, at Beograd skader den politiske proces i Kosovo provinsen ved at radikaliserer de etniske problemstillinger. Det er første gang, at utilfredsheden med Beograd udtales offentligt, og det kan ses som tegn på, at de lokale kosovoserbiske politikere forhåbentlig er mere interesserede i at finde holdbare løsninger for Kosovo, end at gøre provinsen til en brik i radikaliseringen af serbisk indenrigspolitik.

Lokalt er der altså små tegn på, at den politiske vilje til et kompromis på begge sider vokser svagt. Det er tid til at udnytte det nu og få skitseret Kosovos fremtid. Problemet med Beograd er en sag for sig - og specielt i en periode præget af præsidentvalg er den politiske diskurs hårdet og villigheden til at indgå kompromisser lav. Det internationale samfund er nødt til at få Beograds tilslutning til en løsning, eftersom det selv har fastslået, at Kosovo provinsen er en del af Serbien i resolution 1244. **Men mon ikke Beograd kunne lokkes til forhandlingsbordet om en endelig løsning, hvis eksempelvis medlemskab af NATO og eller partnerskab med EU var en del af den politiske indsats?** En politisk løsning vil dog kun være effektiv for så vidt som den ledsages af et økonomisk opsving, der kan give håb om arbejde for provinsens mange unge.

7.2. Økonomisk nytænkning og billig arbejdskraft

Det vil være langt lettere at lokke investorer til Kosovo, hvis der er klarhed omkring dets politiske status. Desuden er der mange nødvendige formaliteter, der kræver forfatningsmæssig klarhed såsom tildeling af en national telefonkode og en international bankkode (den såkaldte SWIFT-kode). En tildeling af disse vil gøre det mere attraktivt og mindre omstændigt at investere i provinsen. Privatiseringsprocessen skal genoptages, der skal udpeges en ny chef for KTA (eller måske skal det helt nedlægges). **På europæisk plan skal der være mod til at tage en slåskamp med Beograd om ejerforholdet i de tidligere kommunistiske virksomheder - og villighed til at yde en rimelig kompensation.** På sigt bør ansvaret for den økonomiske proces helt overdrages til den lokale regering. En økonomisk stabilisering og fremdrift venter dog ikke lige om hjørnet, og der skal nytænkning til. En mulighed er at lokke internationale erhvervsfolk til provinsen med billig

arbejdskraft og skattefordele for at få genopbygget de gamle virksomheder. Kosovo har et svært udgangspunkt, men størrelsen taget i betragtning er det ikke en uløselig opgave. Et økonomisk opsving vil under alle omstændigheder ikke kunne skabes uden en holdbar sikkerhedsituation, og det er KFORs ansvar.

7.3. Optimeringen af KFOR

Hvad angår sikkerheden i Kosovo og specielt i enklaverne, er den et af de vigtigste elementer i stabiliseringen af Kosovo på kort sigt. **Minoriteterne skal beskyttes og deres sikkerhed garanteres, før det er muligt at komme videre. Til dette formål bør KFOR styrkes, hvilket vil sige, at NATO landene deriblandt Danmark skal acceptere COMKFORs anmodning om forstærkninger og være villige til at betale prisen** (COMKFOR er den militært øverstbefalende i Kosovo – aktuelt tyskeren General Kammerhof). **Og internt i KFOR skal efterretningskredsløbet optimeres og ensrettes.** Dette er en kompliceret proces, der skal udføres fra centralt hold for at sikre en overensstemmelse i behandlingen af information på alle niveauer. Hvad angår den vigtige menneskelige efterretningsindhentning, har den som sagt svære kår i Kosovo. Derfor bør der lægges mere vægt på den. En mulighed er at lade efterretningsofficerer bo lokalt. En anden er at lade alle efterretningsposter have en varighed af et år eller mere for at minimere informationstab. På det operative plan skal der udfærdiges nødplaner, og eskalationstrinene og magtanvendelsesprocedurerne bør fastlægges, således at der i fremtiden ikke vil være nogen tvivl om, hvorledes der skal reageres, hvis kosovoserberne og deres enklaver og religiøse helligdomme skulle blive angrebet igen. Hvis KFOR skal genvinde sin raison d'être, skal det være parat og i stand til at bruge den nødvendige magt i beskyttelsen af Kosovos minoriteter. Et acceptabelt sikkerhedsklima er et første skridt på den vej, der fører hen imod et opgør med det nuværende politiske klima.

7.4. Opgøret med den politiske ukultur

Det er nødvendigt at gøre op med den politiske monokultur, der delvist muliggjorde begivenhederne i marts og i hvert ikke hjalp med til at stoppe dem. Dette opgør skal føres på flere niveauer. **De kosovoalbanske politikere skal ansvarliggøres til en sådan grad, at de begynder at diskutere deres eget ansvar i forbindelse med martsbegivenhederne.** Få at opnå dette kan det blive nødvendigt at lægge et betydeligt pres - eventuelt foranstaltet via en udsigt til en politisk løsning på Kosovos status. Det skal gøres klart, at minoriteternes sikkerhed er et ufravigeligt krav i Kosovos uafhængighed. Og at denne sikkerhed har en politisk åben og selvkritisk diskurs som sin forudsætning.

Medierne på deres side skal indse at deres dækning af martsbegivenhederne var helt uacceptabel – og forstå hvorfor. De skal desuden indgå i et nærmere samarbejde med OSCEs mediekommisær.

Et tredje og vigtigt opgør med den politiske monokultur er opgøret med den diskurs, der føres af UCK-veteranorganisationerne. Umiddelbart en svær opgave, men eftersom disse er tæt forbundet til de ansvarlige politikere på provinsniveau, vil Prishtina kunne påvirke dem et langt

stykke af vejen. Løsningen på dette problem består i at få Prishtina til at indse sin egen interesse i at få styr på UCK-organisationerne.

Hvad angår de kosovoalbanske borgere, der deltog aktivt i urolighederne, bliver de for tiden efterforsket i et samarbejde mellem KFOR og UNMIK-politiet. De vil blive gjort retsligt ansvarlige i det omfang, efterforskningerne tillader det. Anholdelsen af dem, hvor nødvendig den end er, er dog ikke tilstrækkelig i et større perspektiv. På længere sigt skal der, via lokale politikere og medier i samarbejde med OSCE, opbygges en forståelse for, at den enkelte borger har et ansvar for overholdelsen af grundlæggende menneskerettigheder i hele provinsen.

Alt i alt: Der skal en grundlæggende holdningsændring til fra alle parter, og en sådan vil tage lang tid at skabe. Men i første omgang vil meget være vundet ved at skabe politisk klarhed for provinsens fremtidige status ledsaget af en række krav til de kosovoalbanske politikere, medier og borgere - støttet af en kohærent økonomisk politik og garanteret af et KFOR parat til at beskytte minoriteterne.

8. Kosovo i en kritisk fase

Udviklingen i Kosovo er inde i en kritisk fase. Efter optøjerne i marts er de etniske spændinger i provinsen mere udtalte, end de har været i meget lang tid, og der skal ikke meget til, før volden blusser op igen. Status i Kosovo er for tiden, at urolighederne er ophørt og den sikkerhedsmæssige situation er under kontrol, men årsagerne til urolighederne er ikke forsvundet af den grund. Derfor er det internationale samfund nødt til at få skitseret en politisk løsning for Kosovo, hvis ikke martsurolighederne skal gentage sig. Det haster.

Hermed en opfordring til de politisk ansvarlige på Christiansborg og Asiatisk Plads om at arbejde for Kosovos genoptagelse på den internationale politiske dagsorden.

Eske Vinther-Jensen (f.1976) Fra december 2003-juni 2004 forbindelsesofficer ved den multinationale brigade nord-øst i Kosovo. Udnævnt til premierløjtnant af reserven November 2002; sept-2002-sep 2003 vagtmester ved den danske ambassade i Moskva. Uddannet sprogofficer med speciale i russisk under Forsvarsakademiet (2000-2002). Forinden Certificat d'Études Politiques ved Institut d'Études Politiques i Lyon, Frankrig (2000); Bachelorgrad i idehistorie ved Århus Universitet (1999); studier i filosofi ved Albert Ludwigs Universitat i Freiburg, Tyskland (1998-99). Sproglig student fra Århus Katedralskole 1995.